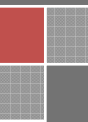

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

FRANSA'DAKİ ERMENİ LOBİSİ VE SÖZDE
ERMENİ SOYKIRIMINI İNKAR YASASI İLE İLGİLİ
GELİŞMELER

Dr. Kaan Sahilyol

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

2011 yılı Aralık ayında Fransız Parlamentosu'nda kabul edilerek Fransa Ulusal Meclisi'nin üst kamarası olan Fransız Senatosu'nda da 23 Ocak 2012 tarihinde onaylanan Sözde Ermeni Soykırımını İnkâr Yasası 28 Şubat 2012 tarihinde Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bu yasanın önerilmesi, Sarkozy iktidarı tarafından desteklenmesi ve Meclis tarafından kabul edilmesi süreci

Türkiye-Fransa ilişkilerini gerginleştirmenin yanında, Fransa'daki Ermeni Lobisini de tekrar Türkiye'nin gündemine taşımıştır. Bilindiği üzere Fransa Parlamentosu 29 Ocak 2001 yılında aldığı ve 'Fransa 1915 yılındaki Ermeni soykırımını tanır' cümlesinden oluşan kararla Sözde Ermeni Soykırımını tanımış, ancak soykırım iddialarını reddetmeyi cezalandırıcı bir düzenleme getirmemiştir.¹ 2007 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden yaklaşık bir yıl önce de 2001 tarihli yasaya para ve hapis cezası ekleyen bir kanun teklifi Fransız Parlamentosu'nda kabul edilmiş, ancak Fransız Senatosu'nda reddedilerek kadük hale gelmiştir.

2012 yılına gelindiğinde ise 2001 yılında zaten yasalaşmış olan bir kanunun yeniden içine hapis ve para cezası eklenmiş bir şekilde Fransa Ulusal Meclisi'ne taşınması da Fransız siyasetçilerin Ermeni kökenli seçmenleri memnun etmek için her seçim öncesi yaptıkları klasikleşmiş bir ritüel olarak da algılanmıştır. **Her ne kadar söz konusu yasa tasarısı Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından 28 Şubat 2012 tarihinde reddedilerek bir kez daha kadük kalmışsa da, Fransa'daki Ermeni lobisinin gelecek yıllarda yasanın bir benzerini siyasi platformlara taşıması oldukça yüksek bir olasılıktır. Sözde Soykırım Yasa Tasarısı'nın Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından reddine kadar geçen süreçte Fransa'nın en büyük iki siyasi partisi olan merkez sağ eğilimli Halk Hareketi Birliği (UMP) ve Sosyalist Parti mensubu vekillerin çoğunluğu tarafından desteklendiği göz önüne alındığında Ermeni Lobisi'nin Fransız siyaseti üzerindeki etkisinin devam ettiği de ortaya çıkmaktadır.**

Fransa'daki Ermeni Kökenli Nüfus ve Fransa Siyasetindeki Etkileri

Ermeni kökenli Fransızların sayısının yaklaşık

¹ 'Soykırım İnkâr Yasası'na Onay'. CNN Türk. 24 Ocak 2012 Web <http://www.cnntrk.com/2012/dunya/01/23/ermeni-soykiriminda-kritik-oylama/645889.0/index.html> Erişim Tarihi: 6 Şubat 2012

400.000 civarında olmasına rağmen sayısal olarak kendilerine oldukça yakın olan Türk kökenli Fransızlardan çok daha başarılı bir lobcilik yürütmeleri ilk bakışta şaşırtıcı bulunsa da Ermenilerin Fransa'daki tarihsel süreci göz önüne alındığında söz konusu başarı daha anlaşılır bir hale gelmektedir. Fransa'da Ermeni kökenli nüfusun artması Fransa'nın 1921 yılında Ermeni kökenli Osmanlı vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı Adana bölgesinden çekilmesiyle başlamış, bölgedeki Ermenilerin çoğu Fransız gemileriyle Marsilya'ya göç etmişlerdir. Osmanlı Ermenilerinin yoğun olarak yaşadığı Hatay'ın 1938 yılında Türkiye'ye katılmasıyla bu bölgede yaşayan Ermeni kökenlilerin çoğu da Fransa'ya gelmiş, 1946 yılında Fransa'dan bağımsızlığını kazanan Suriye ve Lübnan Ermenilerinin önemli bir kısmı da Fransa'ya yerleşmiştir. **1921 ile 1946 yılları arasındaki söz konusu gelişmeler nedeniyle yaklaşık olarak 100 bin Ermeni Fransa'ya göç etmiş, gelen Ermenilerin büyük bir bölümü de Fransa'nın en büyük üç şehri olan Paris, Lyon ve Marsilya'ya yerleşmiştir.**²

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında başlayan ve 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla sona eren Soğuk Savaş döneminde de Fransa'daki Ermeni kökenli nüfus Türkiye, Mısır, Suriye, Lübnan ve Sovyetler Birliği'nden aldığı göçle büyümeye devam etmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Fransa'daki Ermeni toplumu ile akrabalık bağı bulunan ve Sovyetler Birliği'ni yasal yollarla terk etme hakkı tanınan on binlerce Ermeni kökenli Sovyet vatandaşı da Fransa'ya iltica etmiştir. Söz konusu Ermeni kökenli Sovyet vatandaşlarının büyük bir bölümü uzun yıllardan beri Fransa'da yaşayan akrabalarının yanına yerleştiklerinden Fransız toplum ve kültürüne entegre olmakta fazla zorlanmamışlardır. **Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrasında Fransa'ya gelen Ermeni göçmenlerin büyük bir çoğunluğu aradan geçen 20 yılı aşkın bir sürede Fransız yurttaşlığına geçerek Fransa'daki siyasi yaşama da aktif olarak katılmaya başlamışlardır.**³

İki veya üç nesilden beri Fransa'da bulunan Ermeni kökenliler 1980'li yılların başından itibaren aktif olarak siyasete atılmaya başlamış, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra gelen Sovyet Ermenilerinin de Fransız yurttaşlığı olarak seçmen statüsü kazanmasıyla birlikte etnik ve kitlesel bir desteği de arkalarına almışlardır. **Artık 'Ermeni Lobisi' olarak da adlandırılabilir olan bu seçmen desteği ve propaganda etkinlikleri sonucu Ermeni kökenli Fransızlar 1990'lı yılların başında Fransız siyasetinde önemli konumlara gelmeye başlamışlardır.** 1929 yılında İzmir'de doğan ve 1993-1995 yılları arasında Fransa Başbakanlığı görevinde bulunan Édouard Balladur, Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin kabinesinde 2008-2010 yılları arasında Devlet Bakanlığı yapmış ve ailesi Elazığ kökenli olan Patrick Devedjiyan, Fransız siyasetinde önemli noktalara gelen isimler olarak öne çıkmaktadır. 1910-1917 yılları arasında

² Akgönül, Samim. *Fransa Ermeni Toplumu ve Türkiye: Propaganda ve Lobcilik*. Ermeni Araştırmaları Dergisi. Sayı 5, Bahar 2002, s.2

<http://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=Dergilerik&IcerikNo=304>

³ Mazıcı, Nurşen. 'Ermeni 'Soykırımı' Yasa Tasarısı ve Fransız Dış Politikası' *Radikal*. 23 Ocak 2012. Web.

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1076481&CategoryID=132> Erişim Tarihi: 6 Şubat 2012

İstanbul Balıkhanesi müdürlüğü yapan ve 'Türkiye'de Balık ve Balıkçılık' adlı başvuru eserinin yazarı Karekin Efendi Deveciyan'ın torunu olan Patrick Devedjiyan, 2006 yılında Fransız Senatosu'nda reddedildiği için kadük kalan sözde soykırım yasa tasarısının mimarlarından biri olarak da öne çıkmıştır.⁴

Fransa'daki Ermeni Lobisi'nin gücü ve Fransız kamuoyunu etkilemedeki başarısı 23 Ocak 2012 tarihinde Sözde Soykırım Yasası'nın Fransa Senatosu'nda da onaylanmasıyla daha da belirgin hale gelmiştir. Böylelikle tarihte ilk kez tamamıyla Fransa'daki Ermeni kökenli oylara yönelik bir yasa tasarısı Fransa Meclisi'nin iki kanadında da kabul edilmiş, tasarının kanunlaşması önünde yalnızca Fransa Anayasa Mahkemesi kalmıştır. **Sözde Soykırım Yasası'nın 28 Şubat 2012 tarihinde Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından Fransız Anayasası'nın fikir ve ifade özgürlüğünü düzenleyen 33'üncü maddesine aykırı olduğu nedeniyle iptal edilmesi soykırım iddialarının siyasi boyutu aşip hukuki bir boyuta taşınma tehlikesini geçici olarak bertaraf etmiştir.** Fransa Anayasa Mahkemesi, gerekçeli kararında sözde soykırım yasasının Fransa Anayasası'nın, düşünce ve ifade özgürlüğünü garanti altına alan 34'üncü maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesine aykırı olduğuna hükmetmiş, ayrıca bu yasanın Fransız Meclisi'nin yasama yetkisinin sınırlarını aştığını da karara bağlamıştır.⁵

Yasanın Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından Reddi ve sonrasındaki gelişmeler

Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından fikir ve ifade özgürlüğünü kısıtladığı gerekçesiyle iptal edildiği için bir süre daha kadük kalmaya mahkum kalan, ancak ileriki yıllarda yeniden gündeme taşınacağına kesin gözüyle bakılan sözde soykırım yasası nihai olarak kanunlaştığı takdirde Türkiye'nin savunduğu 'tarihin tarihçilere bırakılması' tezini tamamen geçersiz hale getirecektir. Gelecekte benzer bir yasanın Fransa Anayasa Mahkemesi engelini de aşarak yasallaşması halinde sözde soykırım kavramı "*tarih çerçevesinden siyaset çerçevesine geçişini tamamladıktan sonra daha da katı olan hukuk çerçevesine geçecektir*".⁶ Bu nedenle Türkiye, söz konusu yasanın Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle rehavete kapılmamalı, **Fransa'da**

⁴ 'Tarihçiler Tartışsın' *Star*. 8 Ekim 2006. Web.

<http://www.stargazete.com/politika/tarihciler-tartissin-haber-57878.htm> Erişim Tarihi: 8 Şubat 2012

⁵ 'Tokadı Yedi, Uslanmadı'. *Vatan*. 28 Şubat 2012. Web

http://haber.gazetevatan.com/tokadi-yedi-uslanmadi/433725/30/Haber#.UD4F_MEaPTo

⁶ Akgönül, Samim. *Fransa Ermeni Toplumu ve Türkiye: Propaganda ve Lobicilik*. Ermeni Araştırmaları Dergisi, Sayı 5, Bahar 2002, s.10

<http://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=Dergilerik&IcerikNo=304>

gerçekleşecek olan her seçim öncesinde benzer bir yasa teklifinin kanunlaşması ihtimaline karşı hazırlıklı olmalıdır. Fransa Anayasa Mahkemesi'nin sözde soykırım yasasını iptal kararı ve 6 Mayıs 2012 tarihinde gerçekleşen Fransa Cumhurbaşkanlığı İkinci Tur Seçimlerini Sosyalist Parti Lideri François Hollande'in kazanmasına rağmen sözde soykırım iddialarının Fransa'daki ortaokul ders kitaplarına sokulması Türkiye'nin Fransa'daki Ermeni Lobisi'nin yoğun faaliyetlerine karşı sürekli olarak tedbirli olmasını gerektirmektedir.⁷ Ermeni lobisine yakınlığıyla bilinen Fransa Eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin seçimleri kaybetmesine ve Fransa Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına rağmen **Fransız Hükümeti'nin soykırım iddialarını yadsınamaz bir gerçek olarak ders kitaplarına koyması, Fransız siyasetçilerin Ermeni propagandasına sempati ve anlayışla yaklaştıklarının açık bir göstergesidir.**

Gelecekte de Sözde Soykırım Yasası'nın bir benzerinin Fransa Meclisi'nin iki kanadından da geçip Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından da onaylanarak yürürlüğe girmesi halinde **Türkiye'nin aşırı sert ve Fransa'yı ulus olarak rencide edecek tepkilerden kaçınması, soğukkanlı, akılcı ve bilimsel yöntemlerle tepkisini göstermesi gerekmektedir.** Türkiye'nin, kendini Fransız siyasetçilerin haksız ithamlarına karşı savunurken, Fransa'nın yarattığı olumsuz emsali izlemeyerek iki ülke arasındaki dostluğu zedelemeyecek adımlar atması uluslararası toplum nezdinde **de Türkiye'nin itibarını ve inandırıcılığını artıracaktır.** Türkiye'nin gösterdiği sağduyu ve medeni tepkiden kazanacağı saygınlığın kalıcı olması için de en azından hukuki olarak kalıcılığı olan, Ermeni lobisinin güçlü olduğu ülkelerdeki iktidar değişiklikleriyle etkisini yitirmeyecek çözümler gerekmektedir. Kalıcılık ve uluslararası geçerlilik açısından faydalı olması oldukça muhtemel çözümlerin başında ise, Türkiye'nin söz konusu yasayı Uluslararası Adalet Divanı'na götürmesi gelmektedir.

Türkiye'nin bu seçeneği tercih etmesi halinde hukuki dayanağı büyük bir olasılıkla Türkiye'nin de altında imzası bulunan '*Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme*'nin sekizinci maddesidir. Söz konusu madde "*Sözleşmeciler Devletler arasında bu Sözleşmenin yorumlanması, uygulanması veya yerine getirilmesi ve ayrıca soykırım fiillerinden veya Üçüncü maddede belirtilen fiillerin [soykırım sayılan fiiller] herhangi birinden Devletin sorumluluğu ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın taraflarından birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı önüne götürülür*" hükmünü içermektedir.⁸ Bir başka ifadeyle, söz konusu hüküm yalnızca soykırıma maruz kaldığını iddia eden taraf ve devletlere değil, soykırım yaptığı iddia veya ithamına maruz kalan devletlere de Uluslararası Adalet Divanı'na başvurma hakkı tanımaktadır. **Dolayısıyla Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme'deki bu hükme dayanarak Türkiye'nin, soykırım yapmakla itham edilen bir devlet olarak, konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na götürme hakkı bulunmaktadır.**

⁷ 'Soykırım İddiaları Kitaba Girdi.' *Sabah*. 26 Ağustos 2012. Web

<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/08/26/soykirim-iddialari-kitaba-girdi>

⁸ Erhan, Çağrı. ' "Soykırım" İddialarından Kurtulmanın Yolu'. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*.

1 Şubat 2012

<http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=2556> Erişim Tarihi: 8 Şubat 2012

Gelecekte de sözde soykırım yasının gerek Fransa Meclisi gerek Fransa Anayasa Mahkemesi tarafından onaylanarak kanunlaşması ve Türkiye'nin bu nedenle Fransa'yı Uluslararası Adalet Divanı'na götürmesi durumunda Divan, konuyu karara bağlama sürecinde davacı ve davalı tarafların görüşlerine olduğu kadar bilirkişi olarak tayin edilen akademisyenler ve uzmanların da görüşüne başvuracaktır. Bu durumda ise dava süreci Türkiye'nin sözde soykırım iddialarına karşı onlarca yıldır savunduğu tezini teyit etmiş olacak, soykırım iddia ve ithamlarının incelenmesi tarihçilere bırakılacaktır. **Dolayısıyla Türkiye'nin Uluslararası Adalet Divanı'nın bu konuda tarafsızlık ve doğrulukla karar verebilecek bir yapı ve kapasitede olup olmadığını incelemesi, bulguları olumluysa konuyu Divan'a taşımak için hukuki, siyasi ve akademik hazırlıklarını bir an önce tamamlaması büyük önem taşımaktadır.**